

PODKARPACKI WOJEWÓDZKI KONSERWATOR ZABYTKÓW

Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków
z siedzibą w Przemyślu
Delegatura w Krośnie
38-400 Krosno, ul. Bieszczadzka 1c

Krosno, dnia 17 października 2023 r.

K – IRN. 5183. 233. 2023. AF

**Pan
Mateusz Liput
Wójt Gminy
Krościenko Wyżne
ul. Południowa 9
38-422 Krościenko Wyżne**

W odpowiedzi na pismo dotyczące wydania zaleceń konserwatorskich w związku z planowanymi pracami konserwatorskimi przy kapliczce położonej przy ul. Południowej w Krościenku Wyżnym oraz przy pomniku grunwaldzkim położonym przy skrzyżowaniu ul. Kasztanowej i Grunwaldzkiej w Krościenku Wyżnym, Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków z/s w Przemyślu Delegatura w Krośnie, przedstawia następujące zalecenia konserwatorskie, wydane w trybie art. 27 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 840 z późn. zm.).

1. Kapliczka w typie słupowym, położona przy ul. Południowej datowana jest na 4 ćw. XIX w. Wykonana z piaskowca posadowiona została na kilku stopniowej podstawie. Prostopadłościenny cokół zakończony profilowanym gzymsem, od frontu, dekorowany jest płyciną o ściętych narożach. W płycinie tej znajduje się ryty napis fundacyjny. Górna kondygnacja o formie prostopadłościanu, zwieńczona jest dwuspadowym daszkiem z kamiennym krzyżem o prostych ramionach, z narożami ujętymi przez sterczyny. W tejże kondygnacji znajduje się wnęka na figurę. Kapliczka pomalowana jest kilkoma, wtórnymi warstwami, przypuszczalnie, wapna. Jej stan zachowania ocenić można jako w miarę dobry. Widoczne są zaoblenia formy; lokalne, niewielkie ubytki; odpryski warstwy malarskiej oraz silne zabrudzenie i porośnięcie mikroorganizmami stopni podstawy, które nie zostały pomalowane. Obecna lokalizacja kapliczki nie jest jej pierwotnym miejscem posadowienia – kilkanaście lat temu została ona przesunięta o ok. 30 m na wschód od pierwotnej lokalizacji.
2. Pomnik Grunwaldzki położony przy skrzyżowaniu ulic Kasztanowej i Grunwaldzkiej pochodzi z 1910 r. Posiada formę piramidalnego kopca z ciosów kamiennych zwieńczonych krzyżem stylizowanym na pień drzewa. Od frontu, w połowie wysokości, znajduje się w głębinie umieszczona tablica inskrypcyjna z płaskorzeźbionym orłem trzymającym w szponach dwa miecze. Stan pomnika określić można jako dobry. Jego powierzchnia jest zabrudzona i porośnięta przez mikroorganizmy. W roku 2010 przy pomniku przeprowadzono prace konserwatorskie.
3. Kapliczka oraz pomnik grunwaldzki ujęte są w Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Krościenko Wyżne. Ze względu na swoją formę oraz czas powstania są zabytkami w rozumieniu ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t. j. Dz. U. z 2022 r. poz.

840 z późn. zm.) i zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt. 2 lit. a) stanowią dzieło sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej. Nie zostały jednak jak dotąd indywidualnie wpisane do rejestru zabytków. W związku z powyższą sytuacją prawną, planowane prace konserwatorskie nie wymagają wydania decyzji pozwolenia konserwatorskiego w trybie art. 36 ust. 1 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

4. Planowane prace przy kapliczce mają objąć: izolację oraz zabezpieczenie fundamentu; oczyszczenie metodą mechaniczną powierzchni kapliczki; zabezpieczenie przed działaniem mikroflory i działaniem czynników atmosferycznych; renowację inskrypcji; wykonanie impregnacji i hydrofobizacji; renowację figury z wnętrza.
5. Dla ukierunkowania powyższych działań WUOZ Delegatura w Krośnie przedkłada następujące zalecenia konserwatorskie:
 - należy pamiętać, że generalne założenie podejmowanych prac powinno stanowić zahamowanie procesów, które niszcząco wpływają na kapliczkę oraz przywrócenie jej pierwotnej estetyki;
 - ze względu na to, iż kapliczka została przesunięta z pierwotnej lokalizacji przed przystąpieniem do prac związanych z wykonaniem izolacji należy sprawdzić czy obiekt nie został posadowiony już na nowym fundamencie oraz czy nie została wykonana izolacja pozioma. Istotne jest to ponieważ planowane prace zakładają wykonanie hydrofobizacji. W przypadku braku izolacji poziomej przed wykonaniem hydrofobizacji należy taką izolację wykonać. W przeciwnym razie w dalszym ciągu następować będzie kapilarne podciąganie wilgoci z gruntu a hydrofobizacja doprowadzi do zatrzymywania jej w strukturze kamienia doprowadzając do jego stopniowej degradacji;
 - obecnie kapliczka pokryta jest kilkoma, wtórnymi warstwami malarskimi co znacznie utrudnia ocenę stanu zachowania piaskowca, dlatego oczyszczenie powierzchni kamienia winno przebiegać bardzo delikatnie, aby nie doprowadzić do kolejnych zniszczeń, szczególnie w partiach sterczyn, które już lokalnie utraciły swój pierwotny kształt. Zwraca się uwagę na to, że może zaistnieć potrzeba wykonania wstępnego wzmocnienia strukturalnego przed przystąpieniem do prac związanych z oczyszczeniem.
 - w przypadku wystąpienia zasolenia kamienia, zaleca się wykonanie zabiegu jego odsolenia;
 - w przypadku podjęcia decyzji o wykonaniu uzupełnień ubytków kamienia większe ubytki zaleca się uzupełnić kamieniem o zbliżonej strukturze i kolorystyce natomiast mniejsze ubytki dopuszcza się uzupełnić masami sztucznego kamienia odpowiednio dobranymi do oryginalnego materiału oraz scalenie kolorystyczne wykonanych uzupełnień i ich opracowanie fakturalne;
 - zaleca się, aby odnowienie rytu liternictwa inskrypcji wykonane zostało bez zmiany kroju oraz kształtu liter.
6. Prace konserwatorskie przy pomniku grunwaldzkim objąć mają oczyszczenie powierzchni z zabrudzeń atmosferycznych oraz nawarstwień biologicznych; zabezpieczenie przed wpływem czynników atmosferycznych oraz mikroorganizmów; renowację tablicy inskrypcyjnej oraz wykonanie impregnacji i hydrofobizacji.
7. Przystępując do prac konserwatorskich przy pomniku grunwaldzkim należy mieć na uwadze, iż prowadzono przy nim szeroko zakrojone prace, które zgodnie z programem prac konserwatorskich opracowanym przez Pana Mirosława Babicza objąć miały: dezynfekcję obiektu; oczyszczenie powierzchni z zabrudzeń oraz mikroorganizmów; usunięcie cementowych spoin, plomb; wzmocnienie osypujących się partii kamienia; chemiczne usunięcie przebarwień; odsolenie kamiennej tablicy oraz sklejenie jej pęknięć; uczytelnienie rytu liternictwa na tablicy; uzupełnienie ubytków masami mineralnymi; wykonanie nowego posadowienia z żelbetowej płyty na

podbudowie z kamiennego klinca oraz założenie izolacji poziomej z folii hydroizolacyjnej; rekonstrukcję kamiennego kopca oraz krzyża wieńczącego; założenie nowej spoiny wapienno-cementowej; wykonanie hydrofobizacji.

8. Biorąc powyższe pod uwagę zaproponowane w Państwa piśmie postępowanie jest jak najbardziej słuszne i obejmuje prace, które winno się co jakiś czas powtarzać dla utrzymania zabytku w jak najlepszym stanie. Planowane prace przyczynią się do zahamowania czynników, które niszcząca działają na pomnik grunwaldzki.
9. WUOZ Delegatura w Krośnie wskazuje także, że ze względu na to, iż planowane prace prowadzone będą przy zabytkowym kamieniu, zarówno kapliczka jak i pomnik grunwaldzki, i objąć mają impregnację, hydrofobizację oraz czyszczenie powierzchni wskazane jest, aby wykonywał je dyplomowany konserwator dzieł sztuki z zakresu konserwacji kamienia, który zna specyfikę substancji zabytkowej.

Z upoważnienia
Podkarpackiego Wojewódzkiego
Konserwatora Zabytków

(-)

Łukasz Dzik
KIEROWNIK DELEGATURY W KROŚNIE
(Podpisane bezpiecznym podpisem elektronicznym)

Otrzymują:

1. Adresat.

Do wiadomości:

1. A/a – Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków z siedzibą w Przemyśle Delegatura w Krośnie, ul. Bieszczadzka 1c.